

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Сумська обласна державна адміністрація
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ: ГЛОБАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ ЗМІН

Матеріали III Міжнародної
науково-практичної конференції

06–07 квітня 2016 року

Том 1

Суми
Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка
2016

комунікативної компетентності, которая является способностью использовать усвоенную информацию, умения и навыки в соответствии с коммуникативными задачами.

Каждая из названных инвариантных составляющих наполняется конкретным содержанием в зависимости от того, в рамках какой модели осуществляется обучение конкретной категории языковых мигрантов. Например, если участие иностранцев в учебном процессе на украинском или русском языке обеспечивается взаимодействием всех названных составляющих и их наполнением языковым материалом для всех сфер общения, то иностранные граждане, избравшие модель обучения на английском, с одной стороны, находятся в более выигрышном положении в ходе освоения профессиональных дисциплин, поскольку уже владеют языком обучения на достаточном уровне (как правило, такие учащиеся являются билингвами), а, с другой стороны, испытывают трудности в бытовой и социокультурной сферах. Кроме того, например, для будущих медиков, обучающихся на английском, освоение учебной программы предполагает не только слушание лекций, чтение специальных текстов, ответы на семинарах, но и прохождение практики в украинских лечебных учреждениях, пациенты которых не владеют английским. Данное обстоятельство обуславливает необходимость выработки стратегии обучения данной категории иностранных мигрантов профессиональному диалогу, формирования умений заполнения медицинской документации и т.д. Принцип взаимосвязанного обучения видам речевой деятельности в данном случае требует интерпретации, выделения приоритетных заданий и направлений, что является пока не решенной научной проблемой. Задачи разработки вариативных стратегий стоят перед преподавателями, обучающими различные группы образовательных мигрантов.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ушакова Н. И. Концепция языкового образования иностранцев в вузах Украины: проект измененный и дополненный / Н. И. Ушакова, В. В. Дубичинский, О. Н. Тростинская // Русский язык, литература, культура в школе и вузе. – 2013. – № 2. – С. 43–51.

О. І. Федоренко

Харківський національний університет внутрішніх справ

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

У сучасних умовах трансформації вищої відомчої освіти відбувається пошук нових шляхів і підходів щодо підвищення якості підготовки майбутніх фахівців у контексті прийняття Закону України «Про Національну поліцію», який визначає правові засади її організації та діяльності, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції. Необхідність вирішення означеної проблеми пов'язана з тим, що змінюється соціальна роль і професійні функції працівників правоохоронної галузі, створюється нова система відносини

«поліцейський – населення», значно підвищуються вимоги до професійної підготовки працівників даної галузі.

Ураховуючи накопичений досвід підготовки майбутніх працівників органів внутрішніх справ до професійної діяльності, доцільно розглянути основні тенденції, які склались у сучасній правоохоронній освіті та які, на нашу думку, є перспективними для запровадження в підготовку поліцейських. Такими тенденціями вважаємо, по-перше, використання у процесі підготовки інформаційних технологій; по-друге, застосування мультимедійних засобів навчання; по-третє, використання інтерактивних методів і форм проведення навчальних занять.

У суспільстві вже сформовано соціальне замовлення на фахівців, які володіють методикою здобуття, обробки й систематизації знань. До того ж, фахівці відзначають, що сучасна «освіта повинна стати безперервним процесом, найважливішою частиною життя кожної людини, що забезпечує їй можливість орієнтуватися в безмежному океані інформації, адаптуватися до безперервних технологічних інновацій» і зрештою, одним з основних завдань інформатизації навчання виступає забезпечення комфортності існування особистості в умовах інформаційного суспільства. Ми вважаємо, що ефективним засобом вирішення цих освітніх завдань є використання в навчальному процесі інформаційних технологій. Термін «технологія» в словосполученні інформаційні технології освіти безумовно ширший за термін «засіб» («засоби навчання»). Тому нам імпонує включення в цей категоріальний рядок терміна «середовище», здійснене, зокрема, В. Меламуд, яка визнає «інформаційні технології освіти» предметно і комунікативно спрямованим навчальним середовищем, що залучає студента (курсанта) до навчально-пізнавальної діяльності [5]. Розглянемо дидактичні особливості використання інформаційних технологій освіти.

Використання інформаційних технологій освіти сприяє активізації пізнання майбутніх фахівців, а саме: 1) інтерактивність (у тому числі забезпечення тренінгового характеру навчально-пізнавальних завдань); 2) забезпечення зворотного зв'язку, у тому числі здійснення автоматизованого контролю, моніторингу, діагностування, 3) підвищення інтелектуальності освітнього процесу, зокрема шляхом: а) позбавлення суб'єктів викладання та учіння від репродуктивних дій та операцій, б) можливість до впровадження в навчальний процес складних навчально-пізнавальних завдань, в) використання глобальних інформаційних ресурсів, г) підвищення інформаційної компетентності користувачів інформаційних технологій освіти (і викладачів, і курсантів).

Ще однією властивістю інформаційних технологій освіти є сприяння розвитку інформаційної компетенції користувачів. Окрім загальних підстав для інформатизації правоохоронної системи (за оцінками фахівців, в найближчій перспективі – «перехід Національної поліції на безпаперову технологію обробки інформації»), дослідники виділяють додаткові чинники, що потребують високого рівня інформаційної компетентності

працівників міліції, зокрема, поставлені перед ОВС «завдання з розкриття злочинів у сфері інтелектуальної власності й ІТ» [1]. Слід підкреслити, що оперативність і якість розкриття злочинів залежить від уміння відшукувати та відповідним чином фіксувати інформацію, важливу для судочинства, тобто інформаційна компетентність працівників поліції.

Використання інформаційних технологій освіти забезпечує психологічний комфорт здобувачів освіти. Цей ефект забезпечується низкою характеристик: 1) потенційним інтересом молодого покоління до комп'ютерних технологій (не в останню чергу обумовлений властивостями мультимедійності та інтерактивності); 2) непублічністю навчальних помилок та невдач; 3) позитивним підкріпленням академічних успіхів; 4) зрозумілістю інтерфейсу, забезпеченням багатофункціональної допомоги при роботі з ІТО; 5) наявністю в контенті ІТО цікавого, ефектного, естетичного, навіть «модного» компоненту; 6) можливістю адаптувати під свої потреби темп, час роботи з інформаційними технологіями. Як зазначають вчені (М. Жалдак, Ю. Машбиць, В. Марігодов, В. Меламуд, Г. Монастирна та ін.), інформаційні технології освіти сприяють підтриманню високої працездатності психіки під час роботи з ними завдяки їх мультимедійності.

Отже, мультимедійні засоби розглядаємо як сукупність різних засобів комунікації, як-то текстів, графічних зображень, музики, відео, які сприяють здобуттю професійних знань, удосконаленню вмінь і навичок майбутніх фахівців.

Мультимедійні засоби (мультимедійні технології) засновані на одночасному використанні різних засобів представлення інформації, яка являє собою сукупність прийомів, методів, засобів збору, накопичення, обробки, зберігання, передачі, продукування аудіовізуальної, текстової, графічної інформації в умовах інтерактивної взаємодії користувача з інформаційною системою, що реалізує можливості мультимедіа середовища.

Мультимедійні засоби навчання – це сучасні способи подання інформації в навчально-виховному процесі, що реалізуються з використанням засобів комп'ютерної техніки й засобів зв'язку (телекомунікаційні мережі); їх використання дає можливість гнучко керувати потоками різної інформації – текстами, графічними зображеннями, музикою, відео зображеннями (наприклад, забезпечення можливості одночасно працювати із текстом і слухати музику за допомогою персонального комп'ютера). До переваг мультимедійних засобів навчання, що базуються на слуховому й зоровому сприйнятті інформації, відносять доступне, швидке й ефективне засвоєння матеріалу завдяки багатоканальній подачі інформації.

Як показує практика, найбільшого поширення набула *мультимедійна навчальна презентація*, під якою розуміють електронну допомогу, що виконує роль наочного представлення матеріалу за допомогою комп'ютера. Її використання в навчальному процесі передбачає:

- 1) кероване відкриття знання, де пояснення здійснюється викладачем і супроводжується показом мультимедійної навчальної презентації;
- 2) кероване представлення знання, яке може бути використане в проектних методах для курсанта та розкриває суть питання, що навчається;
- 3) самостійне відкриття знання, що передбачає самостійну роботу, з ознайомлення із новим навчальним змістом [4, 5–10].

Мультимедійним підручником (посібником) є програмний продукт, схожий за структурою на звичайну книгу, який дає можливість самостійно освоїти навчальний курс або його розділ. Структурно він представлений у вигляді дидактичних взаємозв'язаних і взаємодоповнюючих одна одну частин – електронної текстової та комп'ютерної (гіпертекст, ілюстрації, відео- і звукові фрагменти, які поєднані та входять у навчальний матеріал); поєднує в собі функції «паперового» підручника, збірника задач (або завдань), довідника, практикуму, тестів із самоконтролю.

У навчальному процесі також використовують *мультимедійні навчальні програми й мультимедійні тренажери*, які можуть бути як частиною мультимедійного підручника або посібника, так і використовуватись окремо, тобто являти собою самостійний програмний продукт.

Мультимедійні тренажери допомагають формувати практичні вміння й навички курсанта, сприяють використанню ним теоретичних знань у процесі самостійної практичної роботи, розвивають слухову, зорову й моторну пам'ять, дозволяють краще зрозуміти принцип роботи явищ, що вивчаються, а систематичне їх використання сприяє закріпленню набутих умінь і навичок.

Важливою тенденцією в підготовці поліцейських є використання інтерактивних методів і форм проведення навчальних занять.

Сутність інтерактивних методів полягає в тому, що вони активізують взаємодію всіх учасників навчального процесу, у першу чергу, курсантів між собою. Основу інтерактивного навчання складають методи, які побудовані на цілеспрямованій, спеціально організованій груповій (між груповій) діяльності, зворотному зв'язку між всіма учасниками. Важливо підкреслити, що вибір інтерактивних методів і форм навчання пов'язаний, насамперед, з їх використанням для моделювання ситуацій професійної діяльності.

З метою формування у поліцейських професійно важливих умінь і навичок доцільно виділити такі активні методи й форми навчання (класифікація Г. Д'яконова, І. Добрянського), які дозволяють моделювати умови майбутньої професійної діяльності: лекції-діалоги (лекція-дискусія, лекція з розглядом конкретних ситуацій, евристична бесіда); групові діалоги (діалог у колі, «запитання-відповіді», «круглий стіл»); рольові діалоги (інсценування, рольова взаємодія); ситуативне моделювання; брейн-стормінги; метод аналізу конкретних ситуацій; професійно-психологічний тренінг. До основних типів рольових ігор, які дозволяють моделювати умови майбутньої професійної діяльності, автори відносять такі: ігри-описи, ігри-демонстрації, ігри-тренування, ігри-відображення та ігри-сенсibiliзації [2].

Особливе місце в підготовці поліцейських посідає *ситуативне моделювання* (або вирішення ситуативних завдань), як активний метод навчання поліцейських. Основними формами його реалізації є ситуацій-ілюстрації (використовуються в ході викладення лекційного матеріалу з метою пояснення окремих теоретичних положень), ситуацій-оцінки (аналіз і оцінка студентами описаної викладачем контекстної ситуації), ситуацій-вправи і ситуацій-проблеми (аналіз ситуації і вибір способу її вирішення), рольові ситуативні ігри.

Використання інтерактивних методів у процесі підготовки поліцейських до професійної діяльності сприяє самостійному застосуванню набутих знань у змодельованих ситуаціях; набуттю досвіду колективної діяльності; формуванню практичних професійно необхідних вмінь та навичок у процесі «програвання» ситуацій, які моделюють умови майбутньої діяльності; дозволяє розвивати та удосконалювати у майбутніх офіцерів поліції професійно важливі якості особистості (інтелектуальні, комунікативні, емоційні, вольові та інші).

ЛІТЕРАТУРА

1. Дутка В. В. Інформаційні технології та їх роль у підготовці фахівців ОВС / В. В. Дутка, О. Я. Гейко, О. К. Чапор // Проблеми інформаційного забезпечення діяльності практичних підрозділів ОВС та впровадження інформаційних технологій в навчальний процес : Матер. наук.-практ. семін. – Л. : Львівський юридичний ін-т МВС України, 2004. – 242 с.

2. Дьяконов Г. В. Активные методы группового обучения психологии: диалогический подход : учеб.-метод. пособ. для преподавателей и студентов психологических факультетов университетов и пединститутотв / Г. В. Дьяконов, И. А. Добрянский. – Кировоград : «Имэкс-ЛТД», 2004. – 270 с.

3. Жук Ю. О. Системні особливості освітнього середовища як об'єкту інформатизації / Ю. О. Жук // Післядипломна освіта в Україні. – 2002. – № 2. – С. 35–37.

4. Клевцова Н. И. Методико-дидактические принципы создания и использования мультимедийных презентаций в обучении иностранному языку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Клевцова Наталья Ивановна. – Курск, 2003. – 189 с.

5. Меламуд В. Э. Особенности, некоторые направления и тенденции применения информационных технологий в современном образовании / В. Э. Меламуд // Мир психологии : науч.-методич. журнал. – 2006. – № 2 (38) – С. 242–243.

О. О. Шевченко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

Карстен Грунвальдт

Лектор Німецької Служби Академічних Обмінів у м. Суми (Німеччина)

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ

У сучасному світі передових технологій, коли численні групи людей змушені співіснувати на обмежених територіях, неабиякої важливості набуває здатність адекватно аналізувати різні аспекти міжособистісної діяльності й цілеспрямовано діяти, не ігноруючи при цьому інтереси партнера. Саме ця здатність зумовлює спроможність людини

конструктивно впливати на перебіг міжособистісних конфліктів і знаходити розумні шляхи їх врегулювання. Врегулювання конфлікту полягає не тільки в подоланні негативних емоцій партнера, а й у нівелюванні подальшого відчуття неприязні між його учасниками [9].

Проблема подолання протиріч постає особливо актуальною на даному етапі розвитку українського суспільства, що характеризується загостренням конфліктності. Здатність до розв'язання конфліктних ситуацій є однією зі складових соціальної компетенції, яка, у свою чергу, входить до числа базових компетенцій, необхідних для виховання повноцінної особистості, здатної будувати творче суспільство й конкурувати на ринку праці [5].

Серед вітчизняних наукових досліджень багато робіт присвячено теоретичному обґрунтуванню поняття соціальної компетенції, з'ясуванню змісту соціальної компетентності студентів (багато лише в межах педагогічної освіти) тощо. У той самий час подається мало практичних порад щодо формування соціально компетентної особистості в умовах вітчизняної системи освіти [1; 2; 3]. Остання повинна бути спрямована на виховання активного члена суспільства, здатного знаходити конструктивні шляхи розв'язання будь-яких проблем. Відтак, слід підкреслити необхідність інтеграції української освітньої програми до загальноєвропейської програми освіти, яка включає поряд із традиційними навчальними заходами також «заходи виховання особистості». Ці заходи передбачають введення до навчальних програм нових навчальних курсів і поширення різноманітних студентських служб та центрів [4]. Особливої актуальності подібні заходи набувають у вищих навчальних закладах, де освіта безпосередньо пов'язана з майбутньою професійною діяльністю.

Виходячи із зазначеного, представляється доцільним розгляд можливостей запровадження освітніх заходів в українських ВНЗ, спрямованих на формування соціальних компетенцій студентів, адже за результатами останніх досліджень саме вони, а не професійні навички, є головною умовою успішного працевлаштування та стабільного майбутнього молодого покоління [4; 7; 8]. Перспективним вважається також дослідження однієї із соціальних компетенцій – здатності до подолання конфліктів, а саме – виховання цієї здатності під час навчання у вищому навчальному закладі.

Метою даної роботи є розгляд шляхів інтеграції в навчальний процес заходів із розвитку й удосконалення соціальних компетенцій у студентів вищих навчальних закладів на прикладі загальноєвропейської програми Bologna-System та реалізації в Україні міжнародного проекту Темпус «Impress».

Представники викладацького корпусу та студентської громади європейських вищих навчальних закладів зазначають, що запровадження заходів із виховання соціальних компетенцій, на жаль, ще не набуло масштабного характеру, хоча, за Болонською програмою, є одним із

головних чинників формування повноцінної висококваліфікованої особистості. Через завантаження студентів традиційною навчальною роботою не вистачає часу на формування людських якостей. Таку ж ситуацію маємо і в Україні. Та численні заклади вищої освіти за кордоном уже пропонують студентам курси за предметом «соціальна компетентність». На них слухачі вчаться аналізувати позитивні й негативні риси свого характеру, отримують дієві, апробовані на практиці, знання та методики із вдосконалення потрібних вмінь та навичок. До навчальних програм внесені потрібні зміни, які передбачають не тільки семінари та практикуми з даного предмета, але й обов'язкову діяльність студентів у соціальній сфері та в осередках самоуправління. Результати такої діяльності оцінюються викладачами як і будь-який з традиційних предметів і вносяться до загальної кількості кредитного часу, передбаченого на отримання певної спеціальності [10].

Основні засади Болонського процесу реалізуються в нашій країні у запровадженні міжнародного проекту Темпус «Impress» – «Підвищення ефективності студентських служб». Основною метою проекту є створення сучасних Центрів підтримки студентських служб у провідних класичних університетах України. Одним із результатів проекту стало створення новітнього навчального курсу «Soft Skills», розробленого за сучасними міжнародними академічними стандартами. У його межах студенти отримають знання й навички, які сприятимуть їх повноцінній адаптації як до навчання у ВНЗ, так і до майбутньої професійної діяльності. Курс покликаний надавати студентам додаткових переваг у працевлаштуванні, сприяти формуванню в них умінь самопрезентації, ефективної роботи в команді та прийняття рішень, активізувати ауторефлексивні здібності й розвивати критичне мислення [4].

Дослідження доводять, що інтеграція в навчальний процес предмета «соціальна компетентність» має позитивні наслідки для суспільства в цілому. Зайнятість у суспільній сфері підвищує самооцінку студента та його громадянську компетентність, загострює його увагу до проблем політики й суспільства, вчить об'єктивно оцінювати реальність і розуміти інших. Громадські установи виграють від прийняття на роботу молодих енергійних спеціалістів, відкритих до нововведень і перетворень. Вони вдосконалюють робочий процес і захищають інтереси своїх клієнтів. Заклади освіти, у яких передбачене навчання студентів використовувати особистий потенціал у всіх сферах діяльності, набувають великого авторитету серед інших навчальних закладів. «Слід навчати молоде покоління не лише змінювати майбутнє, а й раціонально обходитися зі змінами. Саме в цьому й полягає потенціал предмета соціальної компетентності в закладах вищої освіти», – вважає професор Крістіне Вегеріх, яка ініціювала проект «Соціальна освіта» в одному з університетів Німеччини.

Широкомасштабне запровадження подібних проектів в Україні підвищить якість системи освіти та рівень життя в нашому суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойчук П. М. Модель формування соціальної компетентності студентів педагогічних коледжів [Електронний ресурс] / П. М. Бойчук, П. В. Борбич. – Режим доступу :
file:///C:/Users/Shevc/AppData/Local/Temp/spttp_2013_1_7-2.pdf
2. Остапенко С. А. Зміст і сутність соціальної компетентності студентів філологічних спеціальностей як основа їх професійно-комунікативної діяльності [Електронний ресурс] / С. А. Остапенко. – Режим доступу :
file:///C:/Users/Shevc/AppData/Local/Temp/Znpkhist_2011_4_29.pdf
3. Сівак Н. А. Соціальна компетентність у контексті соціалізації студентів вищих педагогічних навчальних закладів [Електронний ресурс] / Н. А. Сівак. – Режим доступу :
file:///C:/Users/Shevc/AppData/Local/Temp/NiO_2013_3_47.pdf
4. Черняк О. Соціальні компетенції молодих фахівців: результати реалізації міжнародного проекту Темпус Impress [Електронний ресурс] / О. Черняк, Г. Харламова. – Режим доступу :
<http://www.edu-trends.info/tempus-impress/>
5. Soziale Kompetenz als Kompetenzfeld im Soft Skills Würfel von André Moritz [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://www.soft-skills.com/soft-skills-wuerfel/soziale-kompetenz/>
6. <http://www.frankfurtschool.de/clicnetcm/fileDownload.do?goId=000000384924AB4>
7. http://www.steinbeis-sibe.de/fileadmin/pdf/Publikationen/Kompetenzband_3-SIBE-Master.pdf
8. <http://www.agentur-vivace.de/interessant/soziale-kompetenzen-erwünscht/>
9. <http://lexikon.stangl.eu/8857/soziale-kompetenz/>
10. <http://www.wiso.uni-hamburg.de/einrichtungen/elearning-buero/aktuell/aktuell/meldung/lehrveranstaltung-virtuelle-kompetenzen-credits-fuer-qualifizierung-zum-etutor/>

Monika Jaworska-Witkowska
Kujawy and Pomerania University KPSW Bydgoszcz
(Poland)

INTEGRITY OF EDUCATION, CULTURE AND HUMANITIES VIEW OF THE STRATEGY

For a number of years I have been devoted to efforts, illustrated in my book publications (Jaworska-Witkowska 2007, 2009), aimed at elaboration of a framework for education for freedom and democracy. There were needed methodological foundations, theoretical development, justification and practical application in a didactic process of the approach, which would bring together the most deserved quality of stimulating intellectual, emotional and social emerging of people from new generations, able to commit themselves in democratic transformations of our country. This philosophy requested both a revision of our references to traditional contents of historical nature and their division into subjects as separated disciplines, and at the same time vitally needed new impulses from reading of new achievements in various sectors of humanities and social sciences, treated as linked among themselves. In describing the process of making subsequent steps in my approach I will refer to my three books which constitute milestones in my personal academic development and consist respec-